

застосування запобіжних заходів згідно з ст. 177 КПК є наявність "обґрунтованості підозри.. а також наявність ризиків, які дають достатні підстави вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії..."

Що стосується підстав для проведення слідчої (розшукової) дії, то це згідно п. 2 ст. 232 КПК є "наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети".

Перерахований перелік словосполучень не дає можливості правозастосовникові чітко уявити, що в кожному конкретному випадку є підставами для прийняття відповідних процесуальних рішень.

На мій погляд, законодавцю було б доцільно прийняти до уваги рекомендацію А. Я. Дубинського про те, що в Законі має бути чітке визначення підстав для прийняття процесуального рішення.

Зокрема, він стверджував, що процесуальне рішення повинно обумовлюватися тією сукупністю доказів, які є в розпорядженні слідчого на момент його прийняття. Крім цього, очевидно настав час розмежовувати підстави для прийняття рішення і підстави для його виконання в тих випадках, коли цього вимагає Закон.

Розробки цих проблем чекають своїх дослідників. Теоретична основа для цього напрацьована. Значний вклад в її формування вніс і А. Я. Дубинський.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПІДСТАВ ЗАТРИМАННЯ

УДАЛОВА Лариса Давидівна,
начальник кафедри
кримінального процесу
Національної академії внутрішніх
справ доктор юридичних наук,
професор, заслужений діяч науки
і техніки України

З прийняттям Кримінального процесуального кодексу України питання щодо визначення підстав затримання у порівнянні з нормами КПК України 1960 року зазнали істотних змін.

Відповідно до ст. 207 КПК України ніхто не може бути затриманий без ухвали слідчого судді, суду, крім випадків, передбачених КПК України. Але в цій же статті законодавець вводить такий термін, як «безпосередність». І тому, найбільше проблем на практиці, виникає під час визначення безпосередності як однієї зі складових підстав затримання.

Так, п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК України визначає, що уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин.

Але, якими критеріями необхідно визначати безпосередність, КПК України не закріплює. В науково-практичному коментарі наведеної вище норми вказано, що затримання безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення має місце тоді, коли часова і просторова ознаки знаходження особи щодо події і місця вчинення кримінального правопорушення дають підстави запідозрити особу у його вчиненні. Затримання особи під час її переслідування буде законним тоді, коли дії з переслідування були безперервними, суцільними та істотно не припинялися в часі (Попелюшко В.О.).

Під час практичного застосування цієї норми, прийнято вважати, що «безпосередньо після вчинення злочину» – це якщо пройшло не більше 6 годин з моменту його вчинення. Втім, чому саме 6 годин і чим це обґрунтовано, залишається питанням.

На нашу думку, вирішення цього питання потребує його уточнення на законодавчому рівні.

Статті 207 та 208 КПК України визначають підстави затримання особи без ухвали слідчого судді, суду.

Так, ч. 2 ст. 207 КПК України передбачає, що кожен має право затримати без ухвали слідчого судді, суду будь-яку особу:

- 1) при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення;
- 2) безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні.

Проте, на відміну від вищенаведеного положення, ч. 1 ст. 208 КПК України визначає, що уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках:

- 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;
- 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин.

Тобто, відповідно до вимог ст. 208 КПК України уповноважена службова особа не має права затримувати особу, підозрювану у вчиненні кримінального проступку.

На сьогодні це питання не стоїть так гостро, тому що Верховною Радою України ще не прийнято Закон України про кримінальні проступки.

Втім, проблема полягає в тому, що під час затримання особи без ухвали слідчого судді не завжди є можливість одразу правильно та однозначно кваліфікувати діяння та визначити, що здійснюється саме злочин, а не кримінальний проступок.

На нашу думку, визначатися із остаточною кваліфікацією та запобіжним заходом буде вже особа, яка здійснюватиме досудове розслідування кримінального правопорушення. А на місці вчинення кримінального правопорушення уповноважена службова особа повинна мати можливість затримувати правопорушника незалежно від того, чи здійснюється кримінальний проступок, чи злочин. Тим більше, що ст. 299 КПК України не забороняє під час досудового розслідування кримінальних проступків застосування затримання особи, як тимчасового запобіжного заходу.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

АЛЕНІН Юрій Павлович,
завідувач кафедри кримінального
процесу Національного
університету «Одеська юридична
академія», доктор юридичних
наук, професор,
заслужений юрист України,
член-кореспондент НАПрН
України

У діяльності правоохоронних органів України одним з найбільш складних була і є проблема диференційного підходу до вирішення заяв і повідомлень про злочини. Складність цього питання полягає в тому, що загальна кількість відповідних звернень з боку громадян та юридичних осіб щороку збільшується, а механізм їх перевірки так і досі належним чином не врегульований.

Досудовому розслідуванню має передувати перевірочна діяльність компетентних органів та осіб, результати якої повинні бути формалізовані у відповідному процесуальному документі: постановах про початок або про